ئەر ـ ئايالنىڭ ئۆزئارا لەنەت ئېيتىششى

﴿ وَٱلَّذِينَ يَرۡمُونَ أَزۡوَٰجَهُمۡ وَلَمۡ يَكُن لَّهُمۡ شُهَدَآءُ إِلَّآ أَنفُسُهُمۡ فَشَهَٰدَةُ أَحَدِهِمۡ أَرۡبَعُ
شَهَٰدَٰتِۭ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٦ وَٱلۡخَٰمِسَةُ أَنَّ لَعۡنَتَ ٱللَّهِ عَلَيۡهِ إِن كَانَ مِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ
٧ وَيَدۡرَؤُاْ عَنۡهَا ٱلۡعَذَابَ أَن تَشۡهَدَ أَرۡبَعَ شَهَٰدَٰتِۭ بِٱللَّهِ إِنَّهُۥ لَمِنَ ٱلۡكَٰذِبِينَ ٨ وَٱلۡخَٰمِسَةَ
أَنَّ غَضَبَ ٱللَّهِ عَلَيۡهَآ إِن كَانَ مِنَ ٱلصَّٰدِقِينَ ٩ وَلَوۡلَا فَضۡلُ ٱللَّهِ عَلَيۡكُمۡ وَرَحۡمَتُهُۥ وَأَنَّ ٱللَّهَ تَوَّابٌ
حَكِيمٌ ١٠ ﴾

﴿خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ۋە ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھچىسى بولمىغانلار گۇۋاھلىق سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى دەلىللەش ئۈچۈن، الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم قىلسۇن. بەشىنچى قېتىمدا: «ئەگەر يالغانچى بولسام ماڭا الله نىڭ لەنىتى بولسۇن» دېسۇن. خوتۇن كىشى ئېرىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىگە الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم ئىچسە، جازاغا تارتىلىشتىن ساقلاپ قېلىنىدۇ. بەشىنچى قېتىمدا، ئۇ ئەگەر راستچىللاردىن بولسا (يەنى ئېرىمنىڭ گېپى راست بولىدىغان بولسا) ماڭا الله نىڭ غەزىپى بولسۇن دەپ قەسەم قىلىدۇ. ئەگەر سىلەرگە الله نىڭ پەزلى ۋە رەھمىتى بولمىسا ئىدى (چوقۇم رەسۋا بولاتتىڭلار)، الله تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾.

سۈرە نۇر 6 ـ، 7 ـ، 8 ـ، 9 ـ، 10 ـ ئايەتلىرى

سۆزلۈكلەر تەھلىللىرى

يَرۡمُون: (زىنا بىلەن قارىلىغان)، بۇ سۆز خوتۇنلىرىغا پاھىشە قىلدى، دەپ تۆھمەت چاپلاپ، ئۇلارنى زىنا بىلەن قارىلايدىغانلار دېگەن مەنىنى ئىپادىلەيدۇ. قارىلاشنىڭ مەنىسى ئىلگىرىكى ئايەتتە بايان قىلىنغان بولۇپ، تۆت گۇۋاھچى كەلتۈرۈشنىڭ شەرت قىلىنغانلىقى بۇ قارىلاشنىڭ زىنا بىلەن قارىلاش ئىكەنلىكىنى بىلدۈرىدۇ. بۇ ئايەتتىمۇ تۆت قېتىم گۇۋاھلىق ئېيتىش شەرت قىلىنغان.

أَزۡوَٰجَهُم: (خوتۇنلىرى)، بۇ سۆز «زەۋج» دېگەن سۆزنىڭ كۆپلۈك ئىشلىتىلىشى بولۇپ، خوتۇن دېگەن مەنىدە كېلىدۇ.

فَشَهَٰدَةُ أَحَدِهِمْ: (گـۇۋاھلىق سـۆزنىڭ)، يـەنى خوتۇنـىـنى زىنـا بىلـەن قـارىلىغۇچى بوھتـان جازاسـىنى ئـۆزىدىن كۆتۈرۈۋېتىدىغـان گـۇۋاھلىق ئۇچـۇن ئـۆزىنىڭ راسـتچىل ئىكەنلىكىگە الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم قىلىدۇ. گۇۋاھلىق لۇغەتتە كەسكىن خەۋەر مەنىسىنى ئىپادىلەيدۇ. شەرىئەتتە بىر ئىنساننىڭ يەنە بىر ئىنسان ئۈستىدە ھەققى بارلىقىنى خەۋەر قىلىش مەنىسىنى ئىپادىلەيدۇ. بۇ گۇۋاھلىق دەلىل دەپمۇ ئاتىلىدۇ.

لَعْنَتَ ٱللَّهِ: (الله نىڭ لەنىتى)، بۇ سۆز الله نىڭ غەزىپى ۋە جازاسى دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. لەنەت ئەسلىدە الله تائالانىڭ رەھمىتىدىن قوغلىنىش مەنىسىدە، كېلىدۇ.

وَيَدْرَؤُا: (ساقلاپ قېلىنىدۇ)، بۇ سۆز لۇغەتتە ساقلىماق دېگەن مەنىدە كېلىدۇ. ئايەتتىكى مەنىسى ساقلاپ قېلىنىدۇ، دېگەنلىك بولىدۇ.

ٱلْعَذَابَ: (جازا)، بۇ ئازاب ئىلگىرىكى ئايەتلەردە زىنا قىلغۇچى ئەرنىڭ ۋە زىنا قىلغۇچى ئايالنىڭ جازاسى ئۇچۇن بەلگىلەنگەن دەررە ئۇرۇش ياكى چالما ـ كېسەك قىلىپ ئۆلتۈرۈش جازاسىنى كۆرسىتىدۇ.

تَوَّابٌ: (تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچى)، يەنى الله تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچى بولۇپ، گۇناھلاردىن قايتقان بەندىسىگە رەھمىتى ۋە مەغپىرىتى بىلەن قايتىدۇ.

حَكِيمٌ: (ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچى)، يەنى الله ھەر نەرسىنى ئۆز ئورنىدا قويىدۇ، بەندىلەرنىڭ مەنپەئەتىگە پايدىلىق بولغان ھۆكۈملەرنى بەلگىلەيدۇ. ئايەت مۇنداق مەنىنى ئىپادىلەيدۇ: ئەگەر الله نىڭ پەزلى ۋە مەرھەمىتى بولمىسا ئىدى، ئەلۋەتتە سىلەرنى تېز جازالىغان، ئارازلاردىكى يالغانچىنى رەسۋا قىلغان بولاتتى. لېكىن الله تائالا گۇناھلىرىدىن تەۋبە قىلغان بەندىسىنىڭ تەۋبىسىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر، تولىمۇ مېھرىباندۇر.

ئايەتلەرنىڭ ئومۇمي مەنىسى

الله تائالا بۇ ئايەتلەردە خوتۇنىنى پاھىشە قىلدىڭ دەپ قارىلاپ، ئۇنىڭغا زىنا بىلەن بوھتان چاپلىغان، قولىدا دەۋاسىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاپ بېرىدىغان پاكىت بولمىغان، ئېيتقانلىرىنىڭ توغرا ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىدىغان گۇۋاھچىلارمۇ بولمىغان كىشىنىڭ ئۆزىنى بوھتان جازاسىدىن ساقلاپ قالىدىغان تۆت گۇۋاھچىنىڭ ئورنىدا ﴿الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم﴾ قىلىشىنىڭ لازىملىقىنى، بەشىنچى قېتىممۇ يەنە قەسەم قىلىپ: ئەگەر ئايالىنى زىنا بىلەن قارىلىغانلىقىدا ﴿يالغانچى بولسام ماڭا الله نىڭ لەنىتى بولسۇن﴾ دېيىشىنىڭ لازىملىقىنى خەۋەر قىلىدۇ.

ئەمما قارىلانغان ئايالغا كەلسەك، ئەگەر ئۇ بۇ گۇناھنى قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلماي، زىنانىڭ جازاسىدىن قۇتۇلماقچى بولسا، ئۆزىنىڭ ئېيپەتلىك ئىكەنلىكىنى

www.munber.org

ئىسپاتلاپ بېرىدىغان تۆت گۇۋاھچىنىڭ ئورنىدا ئۇنىڭمۇ ئۆزىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ﴿ئېرىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىگە الله نىڭ نامى بىلەن﴾ تۆت قېتىم قەسەم قىلىشى لازىم. بەشىنچى قېتىمدا ئۇ: ئەگەر ئېرىم مېنى زىنا بىلەن قارىلىغانلىقىدا راستچىل بولسا، ﴿الله نىڭ﴾ غەزىپى ۋە ئازابى ماڭا بولسۇن، دەپ قەسەم قىلىشى لازىم.

ئاندىن الله تائالا ئەر ـ خوتۇنىنىڭ ئۆزئارا لەنەت ئېيتىششىدىن ئىبارەت بۇ ھۆكۈمنى بەندىلىرى ئۈچۈن بەلگىلەپ بېرىشى پەقەت ئىنسانلارغا مەرھەمەت قىلغانلىقى ۋە گۇناھكار بەندىلىرىگە كۆيۈنگەنلىكى ئىكەنلىكىنى بايان قىلىدۇ. ئەگەر شۇنداق بولمىسا ئىدى، ئەلۋەتتە ئۇلارنىڭ گۇناھىنى ئېچىپ تاشلاپ، كىشىلەر ئارىسىدا رەسۋا قىلغان، دۇنيادىكى جازاسىنى تېزلەتكەن، ئاخىرەتتىمۇ قاتتىق ئازابلىغان بولاتتى. لېكىن الله سۇبھانەھۇ ۋە تائالا بەندىلىرىگە ناھايىتى مېھرىباندۇر، ناھايىتى كۆيۈمچاندۇر، گۇناھلارنى تولىمۇ مەغپىرەت قىلغۇچىدۇر، ئەگەر بەندە تەۋبە قىلسا، ئۇنىڭ تەۋبىسىنى قوبۇل قىلىدۇ. الله تائالا مۇنداق دەيدۇ: ﴿تەۋبە قىلغان، ئىمان ئېيتقان، ياخشى ئەمەللەرنى قىلغان، ئاندىن توغرا يولدا ماڭغان ئادەمنى مەن ئەلۋەتتە ناھايىتى مەغپىرەت قىلغۇچىمەن﴾[1].

نازىل بولۇش سەۋەبلىرى

1 ـ ئىمام بۇخارى، تىرمىزى ۋە ئىبنى ماجە، ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ھىلال ئىبنى ئۇمەييە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ئالدىدا خوتۇنىنى ۋە شەرىك ئىبنى سەھمائىنى زىنا بىلەن قارىلىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىلالغا: «گۇۋاھچى كەلتۈرگىن، بولمىسا دۈمبەڭگە دەررە ئۇرۇلىدۇ» دېدى. ئۇ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئەگەر بىزنىڭ بىرىمىز خوتۇنىنىڭ ئۈستىدە بىر ئادەمنى كۆرسە، گۇۋاھچى ئىزدەپ كېتىپ قالامدۇ؟ دېدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «گۇۋاھچى كەلتۈرگىن، بولمىسا دۈمبەڭگە دەررە ئۇرۇلىدۇ» دېدى.

ھىلال: سېنى ھەق بىلەن پەيغەمبەر قىلىپ ئەۋەتكەن زات الله بىلەن قەسەمكى، مەن سۆزۈمدە ھەققەتەن راستچىلمەن، الله چوقۇم مېنىڭ دۈمبەمنى جازادىن قۇتۇلدۇرىدىغان ھۆكۈم چۈشۈرىدۇ، دېدى. ئاندىن الله تائالا: ﴿خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ۋە ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھچىسى بولمىغانلار گۇۋاھلىق سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى دەلىللەش ئۈچۈن، الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم قىلسۇن. بەشىنچى قېتىمدا: «ئەگەر يالغانچى بولسام ماڭا الله نىڭ لەنىتى بولسۇن» دېسۇن. خوتۇن كىشى ئېرىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىگە الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم قەسەم ئىچسە، جازاغا تارتىلىشتىن ساقلاپ قېلىنىدۇ. بەشىنچى قېتىمدا، ئۇ ئەگەر راستچىللاردىن بولسا (يەنى ئېرىمنىڭ

[1] سۈرە تاھا 82 ـ ئايەت.

گېپى راست بولىدىغان بولسا) ماڭا اللە نىڭ غەزىپى بولسۇن، دەپ قەسەم قىلىدۇ﴾ دېگەن ئايەتنى نازىل قىلدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ۋەھيىنى قوبۇل قىلىپ بولغاندىن كېيىن ھىلالنى ۋە ئۇنىڭ خوتۇنىنى ئېلىپ كېلىشكە ئادەم ئەۋەتتى. ھىلال كېلىپ قەسەم بىلەن گۇۋاھلىق بەردى. ھالبۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككىڭلارنىڭ بىرىڭنىڭ چوقۇم يالغانچى ئىكەنلىكىنى اللە ياخشى بىلىدۇ، قايسىڭلار تەۋبە قىلىسىلەر؟» دەۋاتاتتى. ئاندىن ھىلالنىڭ خوتۇنى ئورنىدىن تۇرۇپ قەسەم بىلەن گۇۋاھلىق بەردى. بەشىنچى قېتىم قەسەم قىلىپ گۇۋاھلىق بەرگىلى تۇرغاندا يېنىدىكى ئادەملەر ئايالنى توختىتىۋېلىپ: بۇ گۇۋاھلىق ئازابنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ، دېدى. ئايال دۇدۇقلىغىنىچە ئارقىغا ياندى، ھەتتا بىز ئۇنى گۇۋاھلىق بېرىشتىن ياندىغان بولدى، دەپ ئويلىدۇق. ئاندىن ئۇ: بۇگۈن قەۋمىمنى رەسۋا قىلمايمەن، دېدى - دە، بەشىنچى قېتىملىق گۇۋاھلىقنىمۇ بەردى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە: «بۇ ئايالنى كۆزىتىڭلار، ئەگەر ئۇ ئىككى كۆزى قاپقارا، ئىككى ساغرىسى كەڭ، ئىككى پاچىقى تولۇق ئەت ئالغان بىر بالا تۇغسا، ئۇ شەرىك ئىبنى سەھمائىنىڭ بالىسىدۇر» دېدى. كېيىن ئۇ ئايال ئەنە شۇنداق سۈپەتلىك بالا تۇغدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «اللە نىڭ كىتابىدىكى ھۆكۈم بولمىغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە مەن ئۇ ئايالنىڭ ئىشىنى باشقىچە بىر تەرەپ قىلغان بولاتتىم» دېدى.①

2 - ئىمام ئىبنى جەرىر تەبەرى ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: ﴿خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ۋە ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھچىسى بولمىغانلار...﴾ دېگەن ئايەت نازىل بولغاندا سەئد ئىبنى ئۇبادە: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! بۇ ئايەت مۇشۇنداق نازىل قىلىندىمۇ؟ ئەگەر مەن بىر بۇزۇق ئايال بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىۋاتقان ئادەمنىڭ يېنىغا كېلىپ قالسام، مەن ئۇنىڭ بىلەن جېدەل قىلماستىن، ئۇنى مىدىرلىتىپمۇ قويماستىن، تاكى تۆت گۇۋاھچى كەلتۈرەمدىمەن؟ اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن تۆت گۇۋاھچى ئېلىپ كېلىپ بولغىچە ئۇ ئىشىنى ئاللىبۇرۇن تۈگىتىپ بولىدۇ، دېدى.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ئەنسارىلار جامائەسى! باشلىقىڭلارنىڭ دېگەنلىرىنى ئاڭلاۋاتامسىلەر؟» دېدى. ئۇلار: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! ئۇنى ئەيىبلىمىگىن، ئۇ كۈندەشلىكى يامان بىر ئادەم، ئۇ خوتۇن ئالسا پەقەت قىزلارنىلا ئالىدۇ، ئۇ قويىۋەتكەن خوتۇننى ئىچىمىزدىن بىرى ئېلىشقا جۈرئەت قىلالمايدۇ، دېدى.

سەئد: ئى اللە نىڭ پەيغەمبىرى! مېنىڭ ئاتا - ئانام ساڭا پىدا بولسۇن! اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن بۇ ئايەتنىڭ اللە نىڭ دەرگاھىدىن نازىل قىلىنغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ ھەق ئىكەنلىكىنى ئەلۋەتتە بىلىمەن، لېكىن مەن بىر بۇزۇق ئايال بىلەن جىنسىي مۇناسىۋەت قىلىۋاتقان ئادەمنىڭ يېنىغا كېلىپ قالسام، ئۇنىڭ بىلەن جېدەل قىلماستىن،

① ئىمام سۇيۇتىنىڭ «ئەددۇررۇل مەنسۇر» ناملىق كىتابى، 5 - جىلد، 22 - بەت.

www.munber.org

ئۇنى مەدىرلىتىپمۇ قويماستىن، تۆت گۇۋاھچى كەلتۈرىدىغانلىقىمغا ھەيران قېلىۋاتىمەن. اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن تۆت گۇۋاھچى ئېلىپ كېلىپ بولغىچە ئۇ ئىشىنى ئاللىبۇرۇن تۈگىتىپ بولىدۇ، دېدى.

اللّٰه نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، ئۇلار ئۇزاق تۇرماستىنلا ھىلال ئىبنى ئۇمەييە ئۆزىنىڭ بېغى تەرەپتىن چىقىپ كەلدى. ئۇ خوتۇنىنىڭ ئىشىنى ئىككى كۆزى بىلەن كۆرگەن ۋە ئىككى قولىقى بىلەن ئاڭلىغان ئىدى...[1] ئاندىن ئىبنى جەرىر تەبەرى ھىلالنىڭ ئىلگىرى بايان قىلىنغان قىسسىسىنى ۋە لەنەت ئېيتىشىش يولىنى رىۋايەت قىلغان.

3 ـ ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئاسىم ئىبنى ئەدىي ئەنسارى ھەمراھلىرىغا مۇنداق دېدى: ئارىمىزدىن بىر ئادەم ئۆيىگە كىرگەندە خوتۇنىنىڭ قورسىقى ئۈستىدە بىر ئادەمنىڭ تۇرغانلىقىنى كۆرسە، بۇنىڭغا گۇۋاھ بولىدىغان تۆت ئادەمنى ئېلىپ كېلىپ بولغىچە ئۇ ئىشىنى تۈگىتىپ ئۆيىدىن چىقىپ كېتىدۇ، ئەگەر ئۇنى ئۆلتۈرسە، ئۇنىڭ قىساسى ئۈچۈن ئۆلتۈرۈلىدۇ. ئەگەر: مەن خوتۇنۇمنى پالانى بىلەن تۇتۇۋالدىم دېسە، دەررە ئۇرۇلىدۇ، ئەگەر سۈكۈت قىلسا ئاچچىق ئىچىدە سۈكۈت قىلىدۇ، ئى اللّٰه! بىر چىقىش يولى بەرگىن.

ئاسىم دېگەن بۇ ئادەمنىڭ تاغىسىنىڭ ئۇۋەيمىر ئىسىملىك بىر ئوغلى بار ئىدى. ئۇۋەيمىر ئاسىمنىڭ قېشىغا كېلىپ مۇنداق دېگەن ئىدى: مەن بىر ئادەمنى خوتۇنۇمنىڭ قورسىقى ئۈستىدە تۇتىۋالدىم...»[2] بۇ ھەدىسنى رىۋايەت قىلغۇچى ئۇنىڭ ئاخىرىنىمۇ بايان قىلغان.

تەپسىرنىڭ ئىنچىكە ۋە نازۇك نۇقتىلىرى

1 ـ ئىمام فەخرۇددىن رازى مۇنداق دەيدۇ: «شەرىئەت ئىككى سەۋەبتىن يات ئاياللار بىلەن ئەمەس ئۆزىنىڭ خوتۇنلىرى بىلەن لەنەت ئېيتىشىشنى يولغا قويغان:

بىرىنچى، يات ئايالنىڭ زىنا قىلىشى ئەرگە يامان نام ئېلىپ كەلمەيدۇ، شۇڭا ئۇنىڭ بۇ ئىشنى يوشۇرۇشى ياخشىدۇر. ئەمما خوتۇنىنىڭ زىنا قىلىشى ئۇنىڭغا ئار ـ نومۇس ئېلىپ كېلىدۇ، نەسەبنى بولغايدۇ. شۇڭا ئۇ بۇ ئىشقا سەۋر قىلالمايدۇ.

ئىككىنچى، ئەرنىڭ ئەھۋالى ھەممىگە ئۇقۇمۇشلۇقكى، ئۇ ھەقىقىي ئەھۋالنى كۆرمىسە ئايالىغا بوھتان قىلىشنى كۆزلىمەيدۇ. ئەگەر ئۇ ئايالنى قارىلىسا، قارىلاشنىڭ ئۆزىلا ئۇنىڭ راستچىل ئىكەنلىكىگە گۇۋاھلىق بېرىدۇ. لېكىن بۇ گۇۋاھلىق تولۇق دەلىل

---

[1] ئىمام تەبەرىنىڭ «جامىئۇل بەيان» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 84 ـ بەت.
[2] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 164 ـ بەت.

بولۇشقا يېتەرلىك ئەمەس، شۇڭا ئۇنىڭغا ئۇنى كۆچلەندۇرىدىغان قەسەم ئىچىش ھۆكمى قوشۇپ بەلگىلەنگەن.»[1]

2 ـ ئايەتتە لەنەت تىلەش ئەر تەرەپكە، غەزەپ تىلەش ئايال تەرەپكە خاس قىلىندى. چۈنكى، غەزەپ جازادا لەنەتتىن ئېغىردۇر. ئايالنىڭ زىنا قىلىش جىنايىتىنى ئۈتكۈزۈشى ئەرنىڭ بوھتان چاپلاش جىنايىتىنى ئۆتكۈزگىنىدىن ياماندۇر. شۇڭا ئايالنىڭ غەزەپكە ئۇچرايدىغانلىقى بايان قىلىندى. يەنە بىر تەرەپتىن قىلىپ ئېيتقاندا، ئاياللار كۆپىنچە ھاللاردا لەنەت سۆزىنى ئىشلىتىدۇ. ئۇلار ئۇ سۆزنى قىلىپ ئادەتلىنىپ قالغانلىقى ۋە ئۇ سۆزنىڭ ئېغىرلىقى دىللىرىدىن چىقىپ قالغانلىقى ئۈچۈن ئۇ سۆزنى ئاغزىغا ئېلىشقا جۈرئەت قىلىپ قېلىشى مۈمكىن. الله نىڭ غەزىپى بۇنىڭ ئەكسىچە بولىدۇ. بۇنى ياخشى مۇلاھىزە قىلسىڭىز چۈشىنىۋالىسىز.

3 ـ الله تائالا: ﴿الله تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾ دېدى. ئەسلىدە تەۋبىگە رەھمەت مۇناسىپ بولاتتى. شۇنداق تۇرسا نېمىشقا «الله تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر، ناھايىتى مېھرىباندۇر» دېيىشنىڭ ئورنىغا ﴿الله تەۋبىنى بەكمۇ قوبۇل قىلغۇچىدۇر، ھېكمەت بىلەن ئىش قىلغۇچىدۇر﴾ دېدى؟

بۇنىڭ جاۋابى مۇنداق بولىدۇ: الله تائالا ئەر ـ خوتۇننىڭ ئۆزئارا لەنەت ئېيتىششىنى ھۆكۈم قىلدى، بۇنىڭ بىلەن بەندىلىرىنىڭ بۇ يامان ئىشنى مەخپىي تۇتۇشنى خالىدى. ئەگەر ئۆزئارا لەنەت ئېيتىشش بەلگىلەنمىگەن بولسا ئىدى، سىرتقى جەھەتتىن ئەرنىڭ راست ئېيتقانلىقى بىلىنىپ تۇرسىمۇ، ئەرگە يەنىلا بوھتان جازاسى ۋاجىپ بولاتتى. چۈنكى، رەسۋالىق ۋە ئار نومۇس ئەر ـ خوتۇن ئىككىلىسىگە ئورتاق بولغانلىقى ئۈچۈن، ئەر خوتۇنىغا بوھتان چاپلىمايدۇ. ئەگەر ئەرنىڭ گۇۋاھلىقلىرى بىلەن كۇپايىلەنسە ئىدى، خوتۇنىغا ئەلۋەتتە زىنانىڭ جازاسى ۋاجىپ بولاتتى. شۇڭا ھېكمەتنىڭ تەقەززاسىغا ۋە ئۇ ئىككىسىنىڭ ئىشنى بىرلىكتە چىرايلىق بىر تەرەپ قىلىش يولىغا ئاساسەن بۇ ھۆكۈم بەلگىلىنىپ، ئەنە شۇ قەسەم بىلەن ئۇ ئىككىسىدىن جازا كۆتۈرۈۋېتىلدى. الله سۇبھانەھۇ ۋە تائالانىڭ رەھمىتى نېمىدېگەن كەڭ، ھېكمىتى نېمىدېگەن ئۇلۇغ ھە!

شەرىئەت ھۆكۈملىرى

بىرىنچى ھۆكۈم

ئۆزئارا لەنەت ئېيتىشش قاچان ۋاجىپ بولىدۇ؟

[1] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 166 ـ بەت.

www.munber.org

ئەگەر ئەر خوتۇنىنى زىنا بىلەن قارىلىسا، خوتۇنى ئۇنى ئېتىراپ قىلمىسا، ئەر ئۇنى قارىلاشتىن يانمىسا، ئۇ ئىككىسىگە ئۇزئارا لەنەت ئېيتىشىش بەلگىلىنىدۇ. ئۆزئارا لەنەت ئېيتىشىش مۇنداق ئىككى ھالەتتە ۋاجىپ بولىدۇ:

بىرىنچى ھالەتتە، ئەگەر ئەر خوتۇنىنى زىنا بىلەن قارىلىسا، مەسىلەن خوتۇنىغا: سەن زىنا قىلدىڭ، دېسە ياكى: مەن سېنىڭ زىنا قىلغۇاتقانلىقىڭنى كۆردۈم، دېسە ۋە ياكى: سەن زىناخور خوتۇن دېسە، خوتۇنى مۇنداق قارىلىغانلىقىنىڭ راستلىقىغا گۇۋاھلىق بېرىدىغان تۆت گۇۋاھچىسى بولمىسا، ئىمام مالىكتىن باشقا كۆپچىلىك ئۆلىمالار ئۇ ئىككىسى ئۆزئارا لەنەت ئېيتىدۇ، دەپ قارايدۇ.

ئىككىنچى ھالەتتە، ئەر خوتۇنىنىڭ ئۆزىدىن ھامىلدار بولغانلىقىنى رەت قىلىدۇ. مەسىلەن: خوتۇنىنىڭ قورسىقىدىكى بۇ بالا مەندىن ئەمەس، دەيدۇ. ياكى ئەر خوتۇنىدىن تۇغۇلغان بالىنى مېنىڭ بالام ئەمەس، دەپ رەت قىلىدۇ.

ئىككىنچى ھۆكۈم

ئۆزئارا لەنەت ئېيتىشىش قەسەممۇ ياكى گۇۋاھلىقمۇ؟

فىقھشۇناسلار ئۆزئارا لەنەت ئېيتىشىشنىڭ قەسەم ياكى گۇۋاھلىق ئىكەنلىكىدە مۇنداق ئىككى خىل قاراشتا كەلگەن:

1 ـ ئۇ گۇۋاھلىقتۇر، شۇڭا ئۇ گۇۋاھلىقنىڭ ھۆكۈملىرىنى ئالىدۇ. بۇ ئىمام ئەبۇ ھەنىفەنىڭ قارىشىدۇر.

2 ـ ئۇ قەسەمدۇر، گۇۋاھلىق ئەمەس، شۇڭا ئۇ قەسەمنىڭ ھۆكۈملىرىنى ئالىدۇ. بۇ ئىمام مالىك، شافىئىي ۋە ئەھمەد قاتارلىق كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشىدۇر.

ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ دەلىللىرى

1 ـ ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەر لەنەت ئېيتىشىشنىڭ گۇۋاھلىق ئىكەنلىكىگە الله تائالانىڭ: ﴿گۇۋاھلىق سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى دەلىللەش ئۈچۈن، الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم گۇۋاھلىق بەرسۇن﴾ دېگەن سۆزىنى دەلىل قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «لەنەت ئېيتقۇچى لەنەت ئېيتقاندا: الله نىڭ نامى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىمەنكى دەيدۇ. مانا بۇ ئۇنىڭ گۇۋاھلىق ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىدۇ.»

2 ـ ئۇلار ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباسنىڭ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ھەدىسىدىكى ھىلال ئىبنى ئۇمەييەنىڭ قىسسىسىنى دەلىل قىلغان بولۇپ، ئۇنىڭدا مۇنداق دېيىلىدۇ: «ھىلال كېلىپ قەسەم بىلەن گۇۋاھلىق بەردى. ھالبۇكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئىككىڭلارنىڭ بىرىڭىڭ چوقۇم يالغانچى ئىكەنلىكىنى الله ياخشى بىلىدۇ، قايسىڭلار تەۋبە قىلىسىلەر؟» دەۋاتاتتى. ئاندىن ھىلالنىڭ خوتۇنى ئورنىدىن تۇرۇپ قەسەم بىلەن گۇۋاھلىق بەردى...» بۇ ھەدىستە گۇۋاھلىق دېگەن سۆز ئوچۇق تىلغا ئېلىنغان.

3 ـ ئۇلار مۇنداق دەيدۇ: «ئەرنىڭ سۆزلىرى لەنەت ئېيتىششىشتا گۇۋاھچىلارنىڭ ئورنىدا بولىدۇ. شۇڭا بۇ سۆزلەر گۇۋاھلىق دېيىلىدۇ.»

كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ دەلىللىرى

1 ـ كۆپچىلىك ئۆلىمالار بۇ يەردىكى گۇۋاھلىق سۆزىنىڭ قەسەمنى كۆرسىتىدىغانلىقىغا الله تائالانىڭ: ﴿مۇناپىقلار سېنىڭ ئالدىڭغا كەلگەن چاغدا: «گۇۋاھلىق بېرىمىزكى سەن ھەقىقەتەن الله نىڭ پەيغەمبىرىدۇرسەن» دەيدۇ﴾[1] دېگەنلىكىنى، ئاندىن ﴿ئۇلار ئۆزلىرىنىڭ يالغان قەسەملىرىنى قالقان قىلىۋالدى﴾[2] دېگەنلىكىنى دەلىل قىلىپ، الله تائالانىڭ بۇ گۇۋاھلىقنى قەسەم دەپ ئاتىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ.

2 ـ ئۇلار الله تائالانىڭ ﴿الله نىڭ نامى بىلەن تۆت قېتىم گۇۋاھلىق بەرسۇن﴾ دېگەن سۆزىنى دەلىل قىلىپ مۇنداق دەيدۇ: «الله نىڭ كاتتا ئىسمى بۇ گۇۋاھلىق بىلەن بىر يەردە بايان قىلىندى، مانا بۇ ئۇ گۇۋاھلىقنىڭ قەسەم ئىكەنلىكىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ، بىر ئادەمنىڭ ئۆزىگە بەرگەن گۇۋاھلىقى قوبۇل قىلىنمايدۇ، ئۇنىڭ ئەكسىچە قەسىمى قوبۇل قىلىنىدۇ.»

3 ـ ئۇلار ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباسنىڭ ھەدىسىنىڭ بەزى رىۋايەتلىرىدە پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ: «قەسەم بولمىغان بولسا ئىدى، ئەلۋەتتە مەن ئۇ ئايالنىڭ ئىشنى باشقىچە بىر تەرەپ قىلغان بولاتتىم» دېگەنلىكىنى دەلىل قىلىدۇ.

خۇلاسە قىلىپ ئېيتساق، ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەر: لەنەت ئېيتىششىشنىڭ لەۋزىلىرى قەسەم بىلەن تەكىتلەنگەن گۇۋاھلىقتۇر، دەپ قارايدۇ. كۆپچىلىك ئۆلىمالار: لەنەت ئېيتىششىشنىڭ لەۋزىلىرى گۇۋاھلىق بىلەن تەكىتلەنگەن قەسەمدۇر، دەپ قارايدۇ. بۇ سۆز قۇرۇلمىسى ئۇ ھۆكۈمنى چۈشتىش ئۈچۈن كەلگەن. ئىلگىرىكى قاراشتىكىلەر گۇۋاھلىق تەرىپىنى كۈچلەندۈرگەن بولسا، كېيىنكى قاراشتىكىلەر قەسەم تەرىپىنى كۈچلەندۈرگەن.

ئۈچىنچى ھۆكۈم

لەنەت ئېيتىشش كاپىردىن، قۇلدىن ۋە بوھتان جازاسىغا تارتىلغان ئادەمدىن دۇرۇس بولامدۇ؟

فىقھشۇناسلارنىڭ لەنەت ئېيتىشش گۇۋاھلىقمۇ ياكى قەسەممۇ؟ دېگەن مەسىلىدە ئىختىلاپ قىلىشقىنىغا ئاساسەن لەنەت ئېيتىششىدىغان كىشىلەر ھەققىدىمۇ ئۇلارنىڭ قاراشلىرىدا ئىختىلاپ تۇغۇلغان.

ھەنەفىي مەزھەبىدىكىلەر لەنەت ئېيتىشى توغرا بولىدىغان ئەرنىڭ مۇسۇلمانغا قارشى گۇۋاھلىق بېرىشكە سالاھىيىتى بولۇشى كېرەكلىكىنى، شۇنداقلا لەنەت ئېيتىشى توغرا

---

[1] سۈرە مۇنافىقۇن 1 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە مۇنافىقۇن 2 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

بولىدىغان ئايالنىڭمۇ مۇسۇلمانغا قارشى گۇۋاھلىق بېرىشكە سالاھىيىتىنى بولۇشى كېرەكلىكىنى شەرت قىلىدۇ. شۇنداق بولغاندا ئىككى قۇلنىڭ ئارىسىدا، ئىككى كاپىرنىڭ ئارىسىدا، دىنى ئوخشاش بولمىغان ئىككى ئادەمنىڭ ئارىسىدا ۋە بوھتان جازاسىغا تارتىلغان ئىككى ئادەمنىڭ ئارىسىدا لەنەت ئېيتىشىش توغرا بولمايدۇ.

ئۇلار ئۆز قاراشلىرىغا پەيغەمبەر ئەلەيهىسسالامنىڭ مۇنداق، دېگەنلىكىنى دەلىل قىلىدۇ: «لەنەت ئېيتىششقا بولمايدىغان تۆت ئادەم بار، ھۆر ئەر بىلەن دېدەك ئارىسىدا، ھۆر ئايال بىلەن قۇل ئارىسىدا، مۇسۇلمان ئەر بىلەن يەھۇدىي ئايال ئارىسىدا ۋە مۇسۇلمان ئەر بىلەن خرىستىئان ئايال ئارىسىدا لەنەت ئېيتىششقا بولمايدۇ.»[①]

ئۇلار يەنە مۇنداق دەلىل كۆرسىتىدۇ: الله تائالانىڭ: ﴿ۋە ئۆزلىرىدىن باشقا گۇۋاھچىسى بولمىغانلار﴾ دېگەن سۆزىدىكى مۇستەسنا جۈملىسى ئەرلەرگە قارىتىلغانلىقى ئۈچۈن پەقەت گۇۋاھلىقى دۇرۇس بولىدىغان كىشىنىڭلا لەنەت ئېيتىشى ۋاجىپ بولىدۇ. شۇڭا ھۆر، مۇسۇلمان ئەر ـ خوتۇندىن باشقا ئادەملەرنىڭ لەنەت ئېيتىششى دۇرۇس بولمايدۇ.

ئىمام شافئىي، مالىك ۋە ئىمام ئەھمەد (بىر رىۋايىتىدە) مۇنداق دەپ قارايدۇ: قەسەمى دۇرۇس بولىدىغان ھەرقانداق ئادەمنىڭ بوھتان چاپلىشى ۋە لەنەت ئېيتىشى دۇرۇس بولىدۇ. شۇڭا ھەرقانداق ئەر ـ خوتۇننىڭ، ئۇلار مەيلى ھۆر بولسۇن ياكى قۇل بولسۇن، مەيلى مۆمىن بولسۇن ياكى كاپىر بولسۇن، مەيلى پاسىق بولسۇن ياكى ئادىل بولسۇن، لەنەت ئېيتىششى دۇرۇس بولىدۇ.

ئۇلارنىڭ دەلىلى شۇكى، الله تائالانىڭ: ﴿خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغانلار﴾ دېگەن سۆزى ئاممىباب بولۇپ، ئەرلەرنىڭ ھەممىسىنى ئۆز ئىچىگە ئالىدۇ. بۇ ئايەت ھېچ بىر ئەرنى خاسلاشتۇرمىدى. شۇڭا ھەرقانداق ئەر ـ خوتۇنلارنىڭ لەنەت ئېيتىششى ۋاجىپ بولىدۇ.

ئۇلار يەنە مۇنداق دەيدۇ: «لەنەت ئېيتىشىشتىن مەقسەت ئۆزگە ئار نومۇسنى يۇقتۇرماسلىق ۋە زىنادىن تۇغۇلغان بالىنى رەت قىلىشتىن ئىبارەتتۇر. بۇنىڭغا مۇسۇلماننىڭ ئېھتىياجى بولغىنىدەك، غەيرى مۇسۇلماننىڭمۇ ئېھتىياجى بار. خۇددى ھۆر ئادەم ئۆزگە ئار نومۇسنى يۇقتۇرمىغاندەك، قۇلمۇ ئار نومۇسنى ئۆزگە يۇقتۇرمايدۇ.»

خۇلاسە قىلىپ ئېيتساق، كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشىدا قەسەمى دۇرۇس بولغان ھەرقانداق ئادەمنىڭ لەنەت ئېيتىشىمۇ دۇرۇس بولىدۇ.

ئىبنۇل ئەرەبى مۇنداق دەيدۇ: «بۇ تالاش ـ تارتىشنى شۇنداق ئايرىشقا بولىدۇكى، ئۇ قەسەمدۇر، ھەرگىز گۇۋاھلىق ئەمەس، ئەر ئۆزىنىڭ دەۋاسىنىڭ راست ئىكەنلىكى ئۈچۈن

[①] ئىمام دارۇقۇتنى رىۋايەت قىلغان. ئىمام قۇرتۇبى ئۆزىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 12 ـ جىلد، 187 ـ بېتىدە: بۇ ھەدىسنىڭ رىۋايەت يوللىرىنىڭ ھەممىسى زەئىپ دېگەن.

ۋە ئۆزىنى جازادىن قۇتقۇزۇش ئۈچۈن قەسەم ئىچىدۇ. بىر ئادەمنىڭ قانداقمۇ، شەرىئەتتە بىر گۇۋاھچى باشقا بىرىگە ۋاجىپ قىلىپ قويىدىغان بىرەر ھۆكۈم بىلەن ئۆزىنىڭ پايدىسىغا گۇۋاھلىق بېرەلەيدۇ، دەپ ئېيتالىشى توغرا بولسۇن! بۇ ئەسلىدىنلا قاملاشمىغان، مەنتىقىگىمۇ ئۇيغۇن بولمايدىغان بىر پىكىردۇر.»[①]

ئىمام ئىبنى قەييۇم (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «توغرا قاراش شۇكى، ئۇلارنىڭ لەنەت ئېيتىششى قەسەم بىلەن گۇۋاھلىقتىن ئىبارەت ھەر ئىككىلى سۈپەتنى بىرلەشتۈرىدۇ. ئۇ قەسەم بىلەن تەكىتلەنگەن گۇۋاھلىقتۇر. ھالەتنىڭ تەقەززاسى ئۈچۈن تەكرارلاش شۇ ئىشنى تەكىتلەيدۇ. شۇڭا ئۇنىڭدا 10 تۈرلۈك تەكىتلەش تىلغا ئېلىنغان...»[②]. ئىبنى قەييۇم بۇ 10 تۈرلۈك تەكىتنى تولۇق بايان قىلغان.

تۆتىنچى ھۆكۈم

مەسئۇل كىشى ھازىر بولماستىن لەنەت ئېيتىشش دۇرۇس بولامدۇ؟

فىقھشۇناسلار ھۆكۈم قىلغۇچى ياكى ئۇنىڭ مۇئاۋىنى ھازىر بولماستىن لەنەت ئېيتىششنىڭ دۇرۇس ئەمەسلىكىگە ئىتتىپاق كەلگەن. چۈنكى، لەنەت ئېيتقۇچى ئىككىسىنىڭ بىرى سۆزىدىن يېنىۋالسا ياكى ئۇنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكى ئىسپاتلانسا، جازا ۋاجىپ بولىدۇ. جازانى ئىجرا قىلىش ھۆكۈم قىلغۇچىلارغا خاس ئىشلارنىڭ بىرىدۇر.

ئىمامنىڭ ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىگە ۋەز ـ نەسىھەت قىلىشى، ئۇلارغا اللە نىڭ ئازابىنى ئەسلىتىشى، ئىككىسىنىڭ ھەر بىرىگە ئايرىم ـ ئايرىم ھالدا دۇنيانىڭ ئازابىنىڭ ئاخىرەت ئازابىدىن يېنىك ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈشى، ئۇلارنى ئاخىرەت ئازابىدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام قورقۇتقاندەك قورقۇتۇشى لازىم. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «قايسى بىر ئايال تۇغقانلىرى ئارىسىغا تۇغقانلىرىدىن ئەمەس بىر بالىنى ئېلىپ كىرسە، اللە نىڭ ئالدىدا ھېچقانداق ھەققى بولمايدۇ، اللە ئۇنى ھەرگىز جەننەتكە كىرگۈزمەيدۇ.» «قايسى بىر ئەر ئۆز بالىسىغا قاراپ تۇرۇپ ئۇنىڭدىن تانسا، اللە ئۇنىڭغا ئۆزىنى كۆرسەتمەيدۇ، قىيامەت كۈنى ئۇنى ئىلگىرى ۋە كېيىن ئۆتكەن پۈتۈن ئىنسانلارنىڭ ئالدىدا رەسۋا قىلىدۇ.»[③]

بەشىنچى ھۆكۈم

لەنەتنىڭ قانداق ئېيتىلىدىغانلىقى ۋە ئۇنىڭ يولى

مەزكۇر ئايەتلەر لەنەتنىڭ قانداق ئېيتىلىدىغانلىقىنى ۋە ئۇنىڭ يولىنى ناھايىتى ئوچۇق شەكىلدە كۆرسىتىپ بېرىدۇ. ئۇ مۇنداق بولىدۇ: ئالدى بىلەن ئەر لەنەت ئېيتىشنى باشلاپ تۆت قېتىم: «اللە نىڭ نامى بىلەن قەسەم ئىچىپ گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، مەن

---

① ئىمام ئىبنۇل ئەرەبىنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 1332 ـ بەت. ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 12 ـ جىلد، 187 ـ بەت. ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر» ناملىق تەپسىرى، 5 ـ جىلد، 14 ـ بەت.

② سەييىد سابىقنىڭ «فىقھۇسسەننە» ناملىق كىتابى، 8 ـ جىلد، 168 ـ بەت.

③ ئىمام ئەبۇ داۋۇد، نەسائى ۋە ئىبنى ماجە رىۋايەت قىلغان.

www.munber.org

خوتۇنۇمنى زىنا بىلەن قارىلىغان سۆزۈمدە چوقۇم راستچىلمەن» دەيدۇ، ئاندىن بەشىنچى قېتىمدا گۇۋاھلىقىنى: «ئەگەر مەن ئۇنى زىنا بىلەن قارىلىغان سۆزۈمدە يالغانچى بولسام، ماڭا الله نىڭ لەنىتى بولسۇن!» دەپ تۆگىتىدۇ. ئاندىن خوتۇنى گۇۋاھلىق بېرىشكە باشلاپ تۆت قېتىم: «الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم ئىچىپ گۇۋاھلىق بېرىمەنكى، ئېرىم مېنى زىنا بىلەن قارىلىغان سۆزىدە چوقۇم يالغانچىدۇر» دەيدۇ. ئاندىن بەشىنچى قېتىمدا گۇۋاھلىقىنى: «ئەگەر ئېرىم مېنى زىنا بىلەن قارىلىغان سۆزىدە راستچىل بولسا، ماڭا الله نىڭ غەزىپى بولسۇن» دەپ تۆگىتىدۇ.

ئايەتنىڭ زاھىرى مەنىسى شۇنى كۆرسىتىپ بېرىدۇكى، ئەردىن بەش قېتىمدىن ئاز گۇۋاھلىق قوبۇل قىلىنمايدۇ، شۇنداقلا ئۇنىڭ لەنەتنى غەزەپكە ئالماشتۇرۇشىمۇ قوبۇل قىلىنمايدۇ. ئايالدىنمۇ بەش قېتىمدىن ئاز گۇۋاھلىق قوبۇل قىلىنمايدۇ، شۇنداقلا ئۇنىڭ غەزەپنى لەنەتكە ئالماشتۇرۇشىمۇ قوبۇل قىلىنمايدۇ.

لەنەت ئېيتىشىشتا ئالدى بىلەن ئەر باشلايدۇ. بۇ كۆپچىلىك فىقھشۇناسلارنىڭ قارىشىدۇر. ئەبۇ ھەنىفە (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەيدۇ: «ئايالنىڭ لەنەت ئېيتىشى بىلەن باشلىغان بولسا، ئۇنىڭ لەنىتى ھېساب بولىۋېرىدۇ.»

بۇ ئىختىلاپنىڭ مەنبەسى شۇكى، فىقھشۇناسلار ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشى خوتۇنغا جازانى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ، خوتۇننىڭ لەنەت ئېيتىشى ئەنە شۇ جازانى ساقىت قىلىدۇ، شۇڭا خوتۇننىڭ لەنەت ئېيتىشى ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشىدىن كېيىن بولۇشى تەبىئىدۇر، دەپ قارايدۇ. ئىمام ئەبۇ ھەنىفە ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشى خوتۇنغا جازانى ۋاجىپ قىلىپ قويمايدۇ، چۈنكى، زىنانىڭ جازاسى پەقەت تۆت گۇۋاھچىنىڭ گۇۋاھلىقى بىلەن ياكى زىنا قىلغۇچىنىڭ ئېتىراپ قىلىشى بىلەن ئىسپاتلىنىدۇ، شۇڭا خوتۇننىڭ لەنەت ئېيتىشى ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشىدىن كېيىن بولۇشىنىڭ زۆرۈرىيىتى يوق، دەپ قارايدۇ.

لەنەت ئېيتىشىشنىڭ بۇ يولى قۇرئاندىن ئېلىنغان بولۇپ، ئۇنىڭغا سۈننەتتە كۆرسىتىلگەن يول قوشۇپ ئىجرا قىلىنىدۇ. ئەگەر خوتۇن ھامىلدار بولۇپ، ئەر قورساقتىكى بۇ بالىنى رەت قىلسا لەنەت ئېيتقاندا ئۇنى تىلغا ئېلىپ: «قورساقتىكى بۇ بالا مەندىن ئەمەس» دەيدۇ. شۇنداقلا بۇ يەردە بىر بالا بولۇپ، ئەر ئۇنى رەت قىلسا، لەنەت ئېيتقاندا ئۇنىمۇ تىلغا ئېلىپ ئۆتۈشى ۋاجىپ بولىدۇ.

ئەر گۇۋاھلىق بەرگەندە ئورنىدىن تۇرۇشى، خوتۇن بولسا ئولتۇرۇپ تۇرۇشى، خوتۇنىمۇ گۇۋاھلىق بەرگەندە ئورنىدىن تۇرۇشى، ئەر بولسا ئولتۇرۇپ تۇرۇشى ياخشى دەپ قارىلىدۇ. شۇنداقلا ۋاقىت ۋە ئورۇننىڭ بەلگىلىنىشىگە، بىر تۈركۈم ئادىل مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىر بولۇشىغا ئالاھىدە ئەھمىيەت بېرىشىمۇ ياخشى، دەپ قارىلىدۇ. بۇلارنىڭ ھەممىسى پاك

سۈننەتتە كۆرسىتىلگەن. ئىبرەت قىلىش ئۈچۈن لەنەت ئېيتىشىش چوڭ مەسجىدتە، نۇرغۇن ئادەملەرنىڭ ئالدىدا ئىجرا قىلىنىدۇ[1].

ئالتىنچى ھۆكۈم

لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىماسلىق جازانى ۋاجىپ قىلىپ قويامدۇ؟

ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ بىرى لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىمىسا، ئۇنىڭغا جازا ۋاجىپ بولامدۇ؟ دېگەن مەسىلىدە ئۆلىمالار مۇنداق ئىككى خىل قاراشتا بولغان:

1 ـ ئىمام مالىك، شافىئىي ۋە ئەھمەد قاتارلىق كۆپچىلىك ئۆلىمالار مۇنداق دەپ قارايدۇ: ئەگەر ئەر لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىمىسا، ئۇنىڭغا بوھتان جازاسى كېلىدۇ. ئەگەر خوتۇن لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىمىسا، ئۇنىڭغا زىنا جازاسى كېلىدۇ.

2 ـ ئىمام ئەبۇ ھەنىفە مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر ئەر لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىمىسا، ئۇ لەنەت ئېيتقانغا قەدەر ياكى ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارغانغا قەدەر سولاپ قويۇلىدۇ. ئەگەر خوتۇن لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىمىسا، ئۇمۇ لەنەت ئېيتقانغا قەدەر ياكى زىنا قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلغانغا قەدەر سولاپ قويۇلىدۇ. ئەگەر خوتۇن زىنا قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلسا، شۇ چاغدا ئۇنىڭغا زىنا جازاسى ئىجرا قىلىنىدۇ.

كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ دەلىللىرى

كۆپچىلىك ئۆلىمالار جازانىڭ ۋاجىپ ئىكەنلىكىگە بىرقانچە دەلىل كۆرسەتكەن بولۇپ، بىز ئۇنى تۆۋەندە خۇلاسىلەپ بايان قىلىمىز:

1 ـ الله تائالا بۇ سۈرىنىڭ بېشىدا: ﴿ئىپپەتلىك ئاياللارنى زىنا بىلەن قارىلىغانلار﴾ دېدى. ئاندىن ئۇنىڭغا ئەرلەرنىڭ ھۆكمىنى باغلاپ: ﴿خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغانلار﴾ دېدى. خۇددى يات ئاياللارغا بوھتان قىلىش تۆت گۇۋاھچى كەلتۈرۈشنى ياكى جازاغا مۇپتىلا بولۇشنى تەلەپ قىلغىنىدەك، خوتۇنلىرىغا بوھتان قىلىشمۇ لەنەت ئېيتىششنى ياكى جازاغا مۇپتىلا بولۇشنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ.

2 ـ الله تائالانىڭ: ﴿خوتۇن كىشى جازاغا تارتىلىشتىن ساقلاپ قېلىنىدۇ﴾ دېگەن سۆزىدىن ئاخىرەتنىڭ جازاسى كۆزدە تۇتۇلسا، توغرا بولمايدۇ. چۈنكى، خوتۇن لەنەت ئېيتىششتا يالغانچى بولسا، لەنەت ئېيتىشىش ئۇنىڭغا ئاخىرەتنىڭ جازاسىنى تېخىمۇ زىيادە قىلىۋېتىدۇ. ئەگەر ئۇ راستچىل بولسا، ئاخىرەتتە جازاغا تارتىلمايدۇ. شۇڭا بۇ ئايەتتىن دۇنيانىڭ جازاسى كۆزدە تۇتۇلغانلىقى مۇئەييەنلىشىدۇ. بۇ جازا ئىلگىرىكى ئايەتتە تىلغا ئېلىنغان بولۇپ، الله تائالا: ﴿ئۇلارنى جازالىغاندا مۆمىنلەردىن بىر تۈركۈم كىشى ھازىر بولسۇن﴾ دېدى. مانا بۇ زىنانىڭ جازاسىدىن ئىبارەتتۇر.

[1] «ئەلفىقھۇ ئەلەلمەزاھىب ئەلئەربەئە» ناملىق كىتابقا قاراڭ.

www.munber.org

3 ـ ئۇلار يەنە مۇنداق دەيدۇ: «بۇ قاراشنى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ھىلالنىڭ خوتۇنى خەۋلەگە دېگەن مۇنۇ سۆزى كۈچلەندۈرىدۇ: «چالما ـ كېسەك قىلىش سىزگە اللە نىڭ غەزىپىدىن يېنىكتۇر.» مانا بۇ، بۇ ھەقتە ئوچۇق ئېيتىلغان دەلىلدۇر[1]. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام يەنە: «گۇۋاھچى كەلتۈرگىن، بولمىسا دۈمبەڭگە دەررە ئۇرۇلىدۇ» دېگەن[2].

ئىمام ئەبۇ ھەنىفەنىڭ دەلىللىرى

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) تۆۋەندىكىدەك دەلىل كەلتۈرىدۇ:

1 ـ اللە تائالانىڭ: ﴿خوتۇنلىرىنى زىنا بىلەن قارىلىغانلار﴾ دېگەن سۆزى خوتۇنلىرىنى قارىلاشتا ۋاجىپ بولىدىغىنى جازا ئەمەس، لەنەت ئېيتىشىش ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈپ بېرىدۇ. بۇ ئايەت يا بوھتان ھەققىدىكى ئايەتنى ئەمەلدىن قالدۇرىدۇ، يا ئۇنى خاسلاشتۇرىدۇ. شۇڭا ھەر ئىككىلى ھالەتتە لەنەت ئېيتىشىشتىن باشقا نەرسە ۋاجىپ بولمايدۇ. ئەگەر ئەر لەنەت ئېيتىشىشقا ئۇنىمىسا، لەنەت ئېيتقانغا قەدەر سولاپ قويۇلىدۇ. ئەگەر خوتۇن لەنەت ئېيتىشىشقا ئۇنىمىسا، ئۇمۇ لەنەت ئېيتقانغا قەدەر سولاپ قويۇلىدۇ.

2 ـ ئەگەر خوتۇن كىشى لەنەت ئېيتىشىشقا ئۇنىمىسا، ئۇ لەنەت ئېيتىشىشتىن يېنىۋالغاندىن باشقا ھېچقانداق ئىشنى قىلمىغان بولىدۇ. لەنەت ئېيتىشىشنى تەرك ئېتىش ئۇنىڭ زىنا قىلغانلىقىغا ئىسپات بولالمايدۇ. شۇڭا ئۇنى چالما ـ كېسەك قىلىش دۇرۇس ئەمەس. چۈنكى، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەن: «تويى قىلغاندىن كېيىن زىنا قىلغان، ئىمان ئېيتقاندىن كېيىن كاپىر بولغان، ناھەق ئادەم ئۆلتۈرگەن ئۈچ ئىشنىڭ بىرىدىن باشقا ئىشتا بىر مۇسۇلماننىڭ قېنىنى تۆكۈش ھالال بولمايدۇ.»[3]

3 ـ لەنەت ئېيتىشىشقا ئۇنىماسلىق ئىقرار قىلغانلىققا ئوچۇق دەلىل بولالمايدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ بىلەن جازانى ئىسپاتلاش دۇرۇس ئەمەس. زىنا قىلغانلىقنى ۋە باشقا مەنىنى بىلدۈرۈش ئېھتىماللىقى بار سۆزلەر بىلەن جازا ئىسپاتلاش دۇرۇس بولمايدۇ.

ئىمام ئەلۇسى ئىمام ئەبۇ ھەنىفەنىڭ قارىشىنى كۈچلەندۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ: «ئىمام شافىئىيغا (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) ھەيرانمەن، ئۇ بىر ئەرنىڭ خوتۇنىغا قارشى ئۈچ ئادىل ئادەم بىلەن بەرگەن گۇۋاھلىقنى قوبۇل قىلمايدۇيۇ، ئاندىن يالغۇز بىر ئەرنىڭ سۆزى بىلەن، گەرچە ئۇ پاسىق ئەر بولغان تەقدىردىمۇ، ئۇنىڭ خوتۇنىغا جازا ۋاجىپ قىلىدۇ. ئۇنىڭدىنمۇ ھەيران قالارلىقى شۇكى، لەنەت ئېيتىشىش ئۇنىڭ قارىشىدا قەسەم بولۇپ، مال ئېلىش ئۈچۈن قەسەم قىلىش ۋە مالنى ئېلىپ بولغاندىن كېيىن ئۇنى بىكار قىلىش ئۈچۈن قەسەم قىلىش توغرا بولمايدۇ. بۇ قەسەم بىلەن ئەرمۇ، خوتۇنمۇ ئۆزىدىن جازانى ساقىت قىلغان تۇرسا، خوتۇن كىشىگە بەلگىلەنگەن جازالارنىڭ ئەڭ ئېغىرى

---

[1] بۇ ھەقتىكى تەپسىلى دەلىللەر ئۈچۈن ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 23 ـ جىلد، 167 ـ بېتىگە قاراڭ.
[2] ئىمام ئىبنۇل ئەرەبىنىڭ «ئەھكامۇل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 1433 ـ بەت.
[3] ئىمام بۇخارى ۋە مۇسلىم رىۋايەت قىلغان.

بولغان جالما ـ كېسەك قىلىش جازاسىنى قەسەم بىلەن ۋاجىپ قىلغىلى بولارمۇ! لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىماسلىقنىڭ ئىقرار بولۇشىدا گۇمان تۇغۇلىدۇ. ئەمەلىيەتتە بولسا «جازالار گۇمان بىلەن ئەمەلدىن قالدۇرۇلىدۇ.»①

ئىمام ئەھمەد (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) ئىككى رىۋايىتىنىڭ بىرىدە لەنەت ئېيتىششقا ئۇنىمىغان خوتۇننىڭ ھۆكمىدە ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ قارىشىغا قوشۇلۇپ: ئۇ خوتۇن سولاپ قويىلىدۇ، چالما ـ كېسەك قىلىنمايدۇ، دېگەن. ئۇنىڭ يەنە بىر رىۋايىتىدە: ئۇ خوتۇن سولاپ قويۇلماستىن، خۇددى گۇۋاھچىلار تولۇق بولمىسا قويۇپ بېرىلگەندەك قويۇپ بېرىلىدۇ، دېگەن②.

سەييىد سابىقنىڭ «فىقھۇسسۇننە» ناملىق كىتابىدا ئىبنى رۇشدىنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى نەقىل قىلىنىدۇ: «خۇلاسە قىلىپ ئېيتقاندا بۇ مەسىلىدە جاننى قوغداش قانۇنىيتى شەرىئەتكە تايانغان بولۇپ، ئادىل گۇۋاھچىلار كەلتۈرۈلمىسە ياكى جىنايەت ئېتىراپ قىلىنمىسا، قان تۆكۈلمەيدۇ. شۇڭا بۇ قانۇنىيەت ئورتاق ئىسمىغا خاسلاشتۇرۇلماسلىقى كېرەك. بۇ مەسىلىدە ئەبۇ ھەنىفەنىڭ قارىشى، الله خالىسا، ئەڭ توغرىدۇر. ئەبۇلمەئالى «ئەلبۇرھان» ناملىق كىتابىدا ئىمام ئەبۇ ھەنىفەنىڭ بۇ مەسىلىدىكى قارىشىنىڭ كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلغان، ھالبۇكى، ئۇنىڭ مەزھىبى شافىئىيدۇر.»③

مەن مۇنداق دەپ قارايمەن: ئىمام ئەبۇ ھەنىفەنىڭ قارىشى گەرچە كۈچلۈكتەك تۇرسىمۇ، ئۇ كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشىنىڭ كۈچلۈكلىكىگە يەتمەيدۇ. چۈنكى، ئۇلارنىڭ نەقلىي دەلىللىرى كۈچلۈكتۇر. تەپسىرشۇناسلارنىڭ پىشۋاسى تەبەرى ۋە باشقا كاتتا ئۆلىمالار ئۇلارنىڭ قارىشىنى تاللىغاندەك، بىزمۇ شۇ قاراشنى تاللايمىز.

يەتتىنچى ھۆكۈم

لەنەت ئېيتىشش ئايىتى بوھتان ئايىتىنى ئەمەلدىن قالدۇرامدۇ؟

نازىل بولۇش سەۋەبلىرىدە بايان قىلىنغان رىۋايەتلەرنىڭ ھەممىسى مۇنداق ئۈچ ئىشتا ئىتتىپاق كېلىدۇ:

بىرىنچى، لەنەت ئېيتىشش ھەققىدىكى ئايەتلەر ئېيپەتلىك ئاياللارغا بوھتان چاپلاش ھەققىدىكى ئايەتتىن خېلى ۋاقىت كېيىن نازىل بولغان بولۇپ، ئۇ ئايەتلەر بۇ ئايەتتىن ئايرىمدۇر.

ئىككىنچى، ساھابىلار بوھتان ئايىتىدىن خوتۇننى قارىلىغان ئادەمنىڭ ھۆكمى يات ئاياللارنى قارىلىغان ئادەمنىڭ ھۆكمىگە ئوخشاش دەپ چۈشەنچە ئالغان ئىدى.

---

① ئىمام ئەلۇسىنىڭ «رەھۇلمەئانى» ناملىق تەپسىرى، 18 ـ جىلد، 109 ـ بەت.
② سايىسنىڭ «تەفسىرۇ ئاياتىل ئەھكام» ناملىق تەپسىرى، 3 ـ جىلد، 141 ـ بەت.
③ سەييىد سابىقنىڭ «فىقھۇسسەننە» ناملىق كىتابى، 8 ـ جىلد، 172 ـ بەت.

www.munber.org

ئۈچىنچى، لەنەت ئېيتىشىش ئايىتى ئەرگە يەڭگىللىك يارىتىپ بېرىش ۋە ئەر گېرىپتار بولغان بوھتان جازاسىدىن چىقىش يولى كۆرسىتىپ بېرىش ئۈچۈن نازىل بولغان.

مۇشۇنىڭغا ئاساسەن، ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ ئەسلى قائىدىلىرى لەنەت ئېيتىشىش ھەققىدىكى ئايەتلەرنىڭ ﴿ئېيپەتلىك ئاياللارنى زىنا بىلەن قارىلىغانلار﴾ دېگەن بوھتان ئايىتىنىڭ ئامىباب ھۆكمىنى ئەمەلدىن قالدۇرىدىغانلىقىنى تەلەپ قىلىدۇ. چۈنكى، لەنەت ئېيتىش ئايىتى بۇ ئايەتتىن كېيىن نازىل بولغان.

ھەنەفىي مەزھىبىدىكىلەرنىڭ قارىشىغا ئاساسەن، خوتۇنىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ئادەمگە بوھتان جازاسىنىڭ كېلىشى لەنەت ئېيتىشىش ئايەتلىرى ئارقىلىق ئەمەلدىن قالدۇرۇلغان بولىدۇ. شۇڭا ئەرگە لەنەت ئېيتىشتىن باشقا جازا كەلمەيدۇ.

قالغان ئۈچ مەزھەب ئىگىلىرىنىڭ قارىشىغا ئاساسەن، لەنەت ئېيتىشىش ئايەتلىرى بوھتان ئايىتىنى ئەمەلدىن قالدۇرغۇچى ئەمەس، خاسلاشتۇرغۇچى بولىدۇ.

قىسقىسى، مەزكۇر ئىككى ئايەتنىڭ مەنىسى مۇنداق بولىدۇ: ئېيپەتلىك ئايالنى زىنا بىلەن قارىلىغان، سۆزىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى دەلىللەش ئۈچۈن تۆت گۇۋاھچى كەلتۈرەلمىگەن ھەرقانداق ئادەمگە بوھتان جازاسى كېلىدۇ. خوتۇنىنى زىنا بىلەن قارىلىغان ئادەمگە يا بوھتان جازاسى يا لەنەت ئېيتىشىش جازاسى كېلىدۇ. يۇقىرىدىكى ئىختىلاپ بولسا شەكىلدۇر، نېگىزلىك ئەمەس.

سەككىزىنچى ھۆكۈم

لەنەت ئېيتىشقان ئەر - خوتۇن ئاجراشتۇرۇۋېتىلەمدۇ؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۈننىتى لەنەت ئېيتىشقان ئەر - خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئەبەدى جەم بولالمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىدۇ. ئەگەر ئەر - خوتۇن ئىككىسى لەنەت ئېيتىشسا، ئىككىسىنىڭ ئارىسى مەڭگۈلۈك ئايرىلىپ كېتىدۇ. بۇنىڭ دەلىلى شۇكى، ئابدۇللاھ ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇدىن پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «ئىككى لەنەت ئېيتىشقۇچى ئايرىلىپ كەتسە، ئەبەدى جەم بولمايدۇ.»[1]

ئەلى بىلەن ئابدۇللاھ ئىبنى مەسئۇد رەزىيەللاھۇ ئەنھۇمانىڭ مۇنداق دېگەنلىكى رىۋايەت قىلىنىدۇ: «سۈننەت ئىككى لەنەت ئېيتىشقۇچىنىڭ جەم بولالمايدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.»[2]

مۇشۇنداق مەڭگۈلۈك ھارام بولۇشتىكى ھېكمەت شۇكى، ئەر - خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئارىسىدا ھەققەتەن مەڭگۈ دۈشمەنلىشىش ۋە ئايرىۋېتىشقا تېگىشلىك ئايرىلىش يۈز بەردى. ئەگەر ئەر راستچىل بولسا، خوتۇنىنىڭ پاھىشە قىلغانلىقىنى ئېچىپ تاشلىغان،

[1] ئىمام دارۇقۇتنى رىۋايەت قىلغان.
[2] ئىمام دارۇقۇتنى رىۋايەت قىلغان.

ئۇنى كىشىلەر ئالدىدا رەسۋا قىلىپ، خارلىققا ۋە غەزەپ نەپرەتكە مۇپتىلا قىلغان بولىدۇ. ئەگەر ئۇ يالغانچى بولسا، يۇقىرىدىكى يامان ئىشلارنىڭ ئۈستىگە خوتۇنىغا بوھتان چاپلىغان، ئۇنىڭ دەرت ئەلىمنى، ھەسرىتىنى ۋە ئاچچىقىنى نەچچە ھەسسە ئاشۇرغان بولىدۇ. شۇنىڭدەكلا، ئەگەر خوتۇنىمۇ راستچىل بولسا، كىشىلەر ئالدىدا ئېرىنى يالغانچىغا چىقارغان ۋە ئۇنىڭغا الله نىڭ لەنىتىنى ۋاجىپ قىلىپ قويغان بولىدۇ. ئەگەر ئۇ يالغانچى بولسا، ئېرىنىڭ كۆرپىسىنى بۇلغىغان، ئېرىنىڭ ئامانىتىگە خىيانەت قىلغان، ئۇنى ئار نومۇسقا ۋە رەسۋالىققا قويغان بولىدۇ. شۇڭا ئۇلارنىڭ ئارىسىدا مەڭگۈلۈك نەپرەت ۋە ھەددىدىن زىيادە ئۆچمەنلىك يۈز بېرىدۇ. ھەممىگە ئېنىقكى، ئەر ـ خوتۇنلۇق ھاياتىنىڭ ئاساسى خاتىرجەملىك ۋە مېھرى ـ مۇھەببەت ئۈستىگە قۇرۇلغان بولىدۇ. لەنەت ئېيتىشىش بىلەن بۇ ئاساس يوققا چىقىدۇ. شۇڭا ئۇ ئىككىسىنىڭ جازاسى مەڭگۈلۈك ئايرىۋېتىش بولىدۇ.

فىقھشۇناسلار لەنەت ئېيتىشقۇچى ئەر ـ خوتۇننى ئايرىۋېتىشنىڭ ۋاجىپلىقىغا، ئىككىسىنىڭ جەم بولۇشىنىڭ ھاراملىقى مەڭگۈلۈك ئىكەنلىكىگە ئىتتىپاق كەلگەن. بۇنىڭغا ئوسمان بەلتىدىن باشقا ھېچكىم ئىختىلاپ قىلمىغان. ئۇ مۇنداق دەيدۇ: «خوتۇننى تالاق قىلمىسا، پەقەت لەنەت ئېيتىشىش بىلەن ئايرىلىش يۈز بەرمەيدۇ.» ئۇنىڭ بۇ سۆزى يۇقىرىدىكى دەلىللەر بىلەن رەت قىلىنىدۇ. لېكىن فىقھشۇناسلار لەنەت ئېيتىشقۇچىلارنىڭ ئارىسىدا قاچان ئايرىلىش يۈز بېرىدۇ؟ دېگەن مەسىلىدە ئوخشىمىغان قاراشلارغا كەلگەن:

ئىمام شافىئىي (الله ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دەپ قارايدۇ: خوتۇنى لەنەت ئېيتمىغان بولسىمۇ، يالغۇز ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشى بىلەن ئۇلار ئايرىلىپ كېتىدۇ.

ئىمام مالىك ۋە ئەھمەد (ئىككى رىۋايىتىنىڭ بىرىدە مۇنداق دەپ قارايدۇ: ئەر ـ خوتۇن ئىككىلىسى بىرلىكتە لەنەت ئېيتىشىپ بولغاندىن كېيىنلا ئايرىلىپ كېتىدۇ.

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە ۋە ئەھمەد (ئىككى رىۋايىتىنىڭ يەنە بىرىدە) مۇنداق دەپ قارايدۇ: ئەر ـ خوتۇن لەنەت ئېيتىششىنى تولۇق تۈگەتكەن ۋە ھۆكۈم قىلغۇچى ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىنى ئايرىۋەتكەندىن كېيىن ئاندىن ئايرىلىپ كېتىدۇ[1].

ئىمام شافىئىينىڭ دەلىلى

ئايرىلىش سۆز بىلەن ھاسىل بولىدۇ. ئايرىلىشقا تالاققا ئوخشاش يالغۇز ئەرنىڭلا سۆزى مۇستەقىل يېتەرلىكتۇر. خۇددى الله تائالا: ﴿خوتۇن كىشى جازاغا تارتىلىشتىن ساقلاپ قېلىنىدۇ﴾ دېگەندەك، خوتۇننىڭ لەنەت ئېيتىشى ئۆزىنى جازادىن ساقلاپ قالغاندىن باشقا ھېچقانداق تەسىر كۆرسەتمەيدۇ. بۇ ئايەت خوتۇننىڭ لەنەت ئېيتىشى ئۆزىنى

[1] «ئەلفىقھۇ ئەلەلمەزاھىب ئەلئەربەئە» ناملىق كىتابقا قاراڭ.

جازادىن ساقلاپ قالغاندىن باشقا ھېچقانداق تەسىر كۆرسەتمەيدىغانلىقىنى كۆرسىتىپ بېرىدۇ.

ئىمام مالىكنىڭ دەلىلى

شەرىئەت لەنەت ئېيتىشقۇچى ئەر ـ خوتۇننى ئايرىۋېتىشقا بۇيرۇدى. يالغۇز ئەرنىڭلا لەنەت ئېيتىشى بىلەن ئەر خوتۇن ئىككىسى لەنەت ئېيتىشقان بولمايدۇ... يەنە كېلىپ ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشى بىلەنلا ئايرىلىش يۈز بەرسە، ئەلۋەتتە ئۇنىڭ خوتۇنى يات ئايال بولۇپ قالىدۇ. شۇنىڭ بىلەن يات خوتۇن لەنەت ئېيتقان بولۇپ قالىدۇ. ھالبۇكى، الله تائالا لەنەت ئېيتىششىنى ئەر ـ خوتۇننىڭ ئارىسىدا ۋاجىپ قىلغان.

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە ۋە ئەھمەدنىڭ دەلىلى

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ سۆزىنىڭ ئاساسەن ئايرىلىش پەقەت ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ لەنەت ئېيتىششى تاماملانغاندىن كېيىن ھاسىل بولىدۇ. ھۆكۈم قىلغۇچىنىڭ ئۇ ئىككىسىنى ئايرىۋېتىشى پاك سۆزنەتكە ئەمەل قىلغانلىق بولىدۇ. ئىبنى ئابباس رەزىيەللاھۇ ئەنھۇنىڭ يۇقىرىدا بايان قىلىنغان ھەدىسىدە شۇنداق كۆرسىتىلگەن بولۇپ، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام لەنەت ئېيتىشقان ئەر ـ خوتۇننى ئايرىۋەتكەن. مانا بۇ ئايرىلىشنىڭ لەنەت ئېيتىششتىن ئىلگىرى ھاسىل بولمايدىغانلىقىنى تەقەززا قىلىدۇ. چۈنكى، لەنەت ئېيتىشش جازالارنىڭ بىر تۈرىدۇر. جازالارنى پەقەت ھاكىم ئىجرا قىلىدۇ. شۇڭا ئۇ ئىككىسىنىڭ ئارىسىنى چوقۇم ھاكىم ئايرىۋېتىشى لازىم.

بۇ قاراشنىڭ بەكرەك توغرا ۋە كۈچلۈكرەك بولۇشى ئېھتىمالغا يېقىندۇر.

توققۇزىنچى ھۆكۈم

ئەگەر ئەر ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارسا، خوتۇنى ئۇنىڭغا قايتامدۇ؟

ئەگەر ئەر ـ خوتۇن ئىككىسى لەنەت ئېيتىشىپ بولغاندىن كېيىن ئەر ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارسا ۋە بوھتان جازاسىغا تارتىلسا، خوتۇنى ئۇنىڭغا ھالال بولامدۇ؟

ئىمام مالىك ۋە شافىئىي مۇنداق دەيدۇ: «ئۇنىڭغا خوتۇنى ھالال بولمايدۇ. چۈنكى، بۇ ئايرىلىش مەڭگۈلۈكتۇر. سۆننەت ئۇ ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ مەڭگۈ جەم بولمايدىغانلىقىنى تەلەپ قىلىدۇ. شۇڭا يۇقىرىدىكى دەلىلگە ئاساسەن ئۇلارنىڭ يېنىشۋېلىشىغا ھېچ يول يوق. بۇ خوتۇننىڭ مەسىلىسى ئۈچ قېتىم تالاق قىلىنغان ئايالنىڭ مەسىلىسىگە ئوخشايدۇ.» بۇ كۆپچىلىك ساھابىلارنىڭ ۋە تابىئىنلارنىڭ قارىشىدۇر.

ئىمام ئەبۇ ھەنىفە مۇنداق دەيدۇ: «ئەگەر ئەر ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارسا، ئۇ يېڭىدىن تەلەپ قويسا بولىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئۆزىنىڭ يالغانچى ئىكەنلىكىنى ئېتىراپ قىلىپ، بوھتان جازاسىغا تارتىلسا، لەنەت ئېيتىشقۇچى سۈپىتىدە قالماستىن، پەقەت يالغانچى بولۇپ قالىدۇ. شۇڭا ئۇنىڭ خوتۇنى بىلەن يېنىشۋېلىشى ھالال بولىدۇ.»

ئىبنى جەۋزى مۇنداق دەيدۇ: «ئىمام ئەھمەدتىن بۇ مەسىلىدە ئىككى قاراش رىۋايەت قىلىنغان بولۇپ، بەكرەك توغرا بولغان قارىشى شۇكى، ئۇنىڭغا خوتۇنى ھالال بولمايدۇ. ئىككىنچى قارىشى ئەر ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارغاندىن كېيىن ئىككىسى جەم بولالايدۇ. بۇ ئىمام ئەبۇ ھەنىفەنىڭمۇ قارىشىدۇر.»[1]

توغرا قاراش كۆپچىلىك ئۆلىمالارنىڭ قارىشىدۇر. چۈنكى، لەنەت ئېيتىشىش مەڭگۈلۈك ھارام بولۇشنى ۋاجىپ قىلىپ قويىدۇ. بۇنى رىۋايەت قىلىنغان ئەسەرلەر ئوچۇق كۆرسەتكىنىدەك، مەيلى ئەر ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارسۇن ياكى چىقارمىسۇن بەربىر ئوخشاشتۇر.

ئونىنچى ھۆكۈم

لەنەت ئېيتىشقاندىن كېيىن بالا ئانىغا تەۋە بولامدۇ؟

ئەگەر ئەر بالىنىڭ ئۆزىدىن بولغانلىقىنى رەت قىلسا، بالىنىڭ ئۆزىدىن ئەمەسلىكىگە لەنەت ئېيتىشىش تاماملانغاندىن كېيىن بالىنىڭ نەسەبى ئاتىدىن ئۈزۈلىدۇ، بالىنىڭ خىراجىتىنى قىلىش ئاتىنىڭ گەردىنىدىن ساقىت بولىدۇ، ئاتا ـ بالا ئوتتۇرىسىدا مىراسخورلۇقمۇ ئۈزۈلىدۇ ۋە بالا ئانىغا تەۋە بولىدۇ. شۇنىڭ بىلەن ئانا بالىسىغا، بالا ئانىسىغا مىراسخور بولالايدۇ. چۈنكى، ئەمرى ئىبنى شۇئەيبتىن مۇنداق بىر ھەدىس رىۋايەت قىلىنغان: پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام بالا ھەققىدە لەنەت ئېيتىشقۇچى ئەر ـ خوتۇن توغرىسىدا: «بالا ئانىسىغا، ئانا بالىسىغا مىراسخور بولىدۇ، بۇ بالىنىڭ سەۋەبىدىن ئۇ ئايالغا زىنا بىلەن بوھتان قىلغۇچى 80 دەررە ئۇرۇلىدۇ» دەپ ھۆكۈم چىقارغان[2].

بۇ ھەدىسنى يەنە بالىنىڭ كۆرپىگە تەۋە بولىدىغانلىقى ھەققىدىكى دەلىللەر كۈچلەندۈرىدۇ. بۇ يەردە ئەر بالىنىڭ ئۆزىدىن ئىكەنلىكىنى رەت قىلغانلىقى ئۈچۈن بالا كۆرپىگە تەۋە بولمايدۇ. ئەمما بۇ بالىنىڭ سەۋەبىدىن ئۇ ئايالنى زىنا بىلەن قارىلىغان ھەرقانداق كىشى بوھتان قىلغۇچى ھېسابلىنىدۇ ۋە 80 دەررە ئۇرۇلىدۇ. چۈنكى، ئۇ ئايال لەنەت ئېيتقاندىن كېيىن ئىپپەتلىك ئاياللار قاتارىغا كىرىدۇ ۋە ئايالغا قارشى ھېچقانداق نەرسە ئىسپاتلانمىغان بولىدۇ. شۇڭا ئۇنى بالىسى بىلەن قارىلىغان ئادەمنىڭ بوھتان جازاسىغا تارتىلىشى ۋاجىپ بولىدۇ. شۇنداقلا ئۇ ئايالنىڭ بالىسىغا بوھتان قىلغان ئادەممۇ ئانىسىغا بوھتان قىلغان ئادەمگە ئوخشاشلا بوھتان جازاسىغا تارتىلىدۇ.

ئەمما شەرىئەت ھۆكۈملىرىگە نىسبەتەن ئاتا ئېھتىيات يۈزىسىدىن شۇ بالىنىڭ ئاتىسىغا ئوخشاش مۇئامىلە قىلىنىدۇ. ئاتا ئۇ بالىغا مىلىنىڭ زاكىتىنى بەرمەيدۇ. ئەگەر ئاتا ئۇ بالىنى ئۆلتۈرۈپ قويسا، قىساس كەلمەيدۇ. ئاتىنىڭ بالىغا، بالىنىڭ ئاتىغا گۇۋاھلىق بېرىشى دۇرۇس بولمايدۇ. بالا نەسەبى مەلۇم ئەمەس ئادەم قاتارىدا ھېسابلانمايدۇ. ئۇنى باشقا بىرىنىڭ بالام، دەپ دەۋا قىلىشىمۇ توغرا بولمايدۇ. ئەگەر ئاتا

[1] ئىمام ئىبنى جەۋزىنىڭ «زادۇل مەسىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 15 ـ بەت.
[2] ئىمام ئەھمەد رىۋايەت قىلغان.

ئۆزىنى يالغانچىغا چىقارسا، بالا ئۇنىڭدىن بولغانلىقى ئىسپاتلىنىدۇ، بالىغا نىسبەتەن لەنەت ئېيتىشىشنىڭ پۈتۈن تەسىرى يوقىلىدۇ[1].

ئىمام فەخرۇددىن رازى ئىمام شافىئىينىڭ (اللە ئۇنىڭغا رەھمەت قىلسۇن!) مۇنداق دېگەنلىكىنى رىۋايەت قىلىدۇ: «لەنەت ئېيتىشىشقا جازادىن قۇتۇلۇش، بالىدىن تېنىش، ئاجرىشىپ كېتىش، يېنىشىشنىڭ مەڭگۈلۈك ھارام بولۇشى، ئايالنىڭ جازاغا تارتىلىشىنىڭ ۋاجىپ بولۇشى قاتارلىق بەش ھۆكۈم ئالاقىداردۇر. بۇ ھۆكۈملەرنىڭ ھەممىسى پەقەت ئەرنىڭ لەنەت ئېيتىشى بىلەنلا ئىسپاتلىنىدىغان بولۇپ، ھاكىمنىڭ ھۆكۈم قىلىشىغا موھتاج ئەمەس.»[2]

ئايەتلەر كۆرسىتىدىغان ئەھمىيەتلىك نۇقتىلار

1 ـ ئەگەر ئەر خوتۇنىنى زىنا بىلەن قارىلىغان بولۇپ، گۇۋاھچى كەلتۈرەلمىسە، يا بوھتان جازاسىغا تارتىلىدۇ، يا لەنەت ئېيتىشىدۇ.

2 ـ خوتۇندىن باشقا ئېپپەتلىك ئاياللارغا زىنا بىلەن تۆھمەت چاپلىغان مەسىلىدە لەنەت ئېيتىشىش ھۆكمى ئىجرا قىلىنمايدۇ. چۈنكى، لەنەت ئېيتىشىش ئەر ـ خوتۇنغىلا خاس ھۆكۈمدۇر.

3 ـ لەنەت ئېيتىشىش ھۆكمى ئەر ـ خوتۇننىڭ مەنپەئەتى ئۈچۈن بەلگىلەنگەن بولۇپ، ئەرنى بوھتان جازاسىدىن، خوتۇنى زىنا جازاسىدىن قۇتۇلدۇرىدۇ.

4 ـ لەنەت ئېيتىشىش چوقۇم قۇرئان كەرىمدە تىلغان ئېلىنغان مەزكۇر سۆز ئىبارىسى بىلەن بەش قېتىم تەكرارلىنىشى كېرەك.

5 ـ لەنەت ئېيتىشىش ئىشنى چىڭىتىپ ۋاقىت ۋە ئورۇنغا ئورۇنلاشتۇرۇش ھەمدە بىر تۈركۈم مۇسۇلمانلارنىڭ ھازىر بولۇشىنى ئۇرۇنلاشتۇرۇش لازىم.

6 ـ لەنەت ئېيتىشىش ئەر ـ خوتۇننىڭ جەم بولۇشىنى مەڭگۈ ھارام قىلىدۇ. شۇڭا ھېچقانداق ئەھۋال ئاستىدا ئەر خوتۇنى بىلەن يېنىشالمايدۇ.

7 ـ اللە نىڭ لەنىتىنى ئەرگە، غەزىپىنى ئايالغا خاسلاشتۇرۇش ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنىڭ ئىچكى تەبىئىتىنى پەرقلەندۈرۈش ئۈچۈندۇر.

8 ـ اللە نىڭ مەغپىرىتى ناھايىتى كەڭدۇر، پەزلى ۋە مەرھەمىتى ناھايىتى چوڭدۇر. اللە بەندىلىرىنىڭ گۇناھلىرىنى ياپمايدىغان بولسا ئىدى، ئۇلارنى ئەلۋەتتە ئازابقا دۇچار قىلغان ۋە ھالاك قىلغان بولاتتى.

---

[1] سەييىد سابىقنىڭ «فىقھۇسسەننە» ناملىق كىتابى، 8 ـ جىلد، 176 ـ بەت.
[2] ئىمام فەخرۇددىن رازىنىڭ «ئەتتەپسىر ئەلكەبىر» ناملىق تەپسىرى، 6 ـ جىلد، 346 ـ بەت.

ئايەتلەرنىڭ ھېكمىتى

ھەممە ئىشنى ھېكمەت بىلەن قىلغۇچى، ھەممە ئىشنى بىلىپ تۇرغۇچى الله ناھايىتى ئالى ۋە بۈيۈك ھېكمەت ئۈچۈن لەنەت ئېيتىشىش ھۆكمىنى بەلگىلىگەن بولۇپ، ئۇ، جەمئىيەتنى قوغداش ۋە ئائىلىنى پاك تۇتۇش ئۈچۈن، ئەر - خوتۇنلۇق تۇرمۇش يولىغا توسالغۇ بولىدىغان خىيىم - خەتەرلەرنى، قىيىنچىلىقلارنى ۋە ئۇنىڭغا تەھدىت بولىدىغان جاپا - مۇشەققەتلەرنى، كۆڭۈلسىزلىكلەرنى ھەل قىلىش ئۈچۈن ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينايدىغان ناھايىتى ئىنچىكە ھېكمەتلەرنىڭ بىرىدۇر.

قۇرئان كەرىم بۇ ئىنچىكە ھۆكۈم بىلەن ئىنسان ئەمەلى ھاياتىدا دۇچ كېلىش ئېھتىمالى بولغان ئىنتايىن ئېچىنىشلىق بىر ئەھۋالنى ھەل قىلىدۇ. چۈنكى ئۇ ئائىلىسىدە زىنا جىنايىتىنىڭ ئىشلەنگەنلىكىنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن چاغدا گەپ قىلىشقا پېتىنالمايدۇ، ئەھۋالنى كىشىلەرگە دېيەلمەيدۇ. چۈنكى، ئالدىدا بۇنى ئىسپاتلايدىغان گۇۋاھچى يوق. نومۇسنى يۇيۇش ئۈچۈن ئۇنى ئۆلتۈرۈشكىمۇ قەدەم قويالمايدۇ. چۈنكى، بۇ يەردە قىساس بار. شۇڭا ئۇ قانداق قىلىشنى بىلمەي تېڭىرقىغان، پىكرى چېچىلغان، ئىچى تىتىلدىغان ھالەتتە قالىدۇ. ئۇ كىشىلەر ئارىسىدا رەسۋا بولۇشتىن قورقۇپ ياكى ئار نومۇسقا قېلىشتىن ئەنسىرەپ ئابرۇيىنىڭ تۆكۈلۈشىگە، شەرىپىنىڭ بۇلغىنىشىغا، كۆرپىسىنىڭ پاسكىنىلىشىغا قاراپ تۇرۇپ كۆز يۇمسۇنمۇ؟ ياكى بولمىسا بۇ خائىن خوتۇندىن ھەمدە ئۇنىڭ جىنايەت ۋە گۇناھتا شېرىكى بولغان ئەنە شۇ ھېلىگەر قاراقچىدىن ئىنتىقام ئېلىپ، ئاندىن ئۆزىنى قىساسقا، دۇنيانىڭ جازاسىغا تۇتۇپ بەرسۇنمۇ؟!

ئۇ ھەقىقەتەن ئېچىنىشلىق، ئىچى سىقىلىدىغان ۋە تىت - تىت بولىدىغان بىر ئەھۋال بولۇپ، كىشى ئۇنى ھەل قىلىش ئىمكانىيىتىگە ئىگە ئەمەس، ھەمدە قانداق ھەل قىلىشنىمۇ بىلمەيدۇ. ئۇ ئەنە شۇنداق قىيىن ۋە ئېچىنىشلىق ئەھۋالغا دۇچ كېلىدۇ. مۇسۇلمانلارنىڭ پۈتۈن كۈچى ۋە قاتتىق ئىرادىسى بىلەن قوبۇل قىلىشىغا تېگىشلىك ئەمەلي تەربىيە دەرسى بولۇش ئۈچۈن، الله نىڭ ھېكمىتى مۇشۇنداق ھادىسىلەرنىڭ ئەڭ ئەۋزەل ئەسىر بولغان پەيغەمبەرلىك ئەسرىدە، پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ ساھابىلىرىدىن ئىبارەت ئەڭ پاك كىشىلەر ئارىسىدا، قۇرئان نازىل بولۇپ تۇرىۋاتقان، ۋەھيى تىلاۋەت قىلىنىۋاتقان بىر ۋاقىتتا يۈز بېرىشىنى خالىدى.

ھىلال ئىبنى ئۇمەييە دېگەن بۇ ئادەم كەچقۇرۇنلۇقى ئۆيىگە كەلگىنىدە ئىنتايىن ئېچىنىشلىق ئەھۋالنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرىدۇ، قۇلاقلىرى خىيانەت ئاۋازىنى ئوچۇق ئاڭلايدۇ. ئۇ بارلىق كۈچى بىلەن ئاچچىقىنى بېسىپ، تولۇپ تاشقان غەزەپ - نەپرىتىنى يېڭىدۇ. ئۇ پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامنىڭ قېشىغا كېلىپ ئەھۋالنى ئۇنىڭغا يەتكۈزىدۇ. ئۇ يەتكۈزگەن خەۋەرگە قاتتىق ئىشەنچ قىلاتتى، چۈنكى، ئۇ ئەھۋالنى ئۆز كۆزى بىلەن كۆرگەن ئىدى. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام گۇۋاھچى كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىدۇ. لېكىن ئۇ

www.munber.org

گۇۋاھچىلارنى قەيەردىن كەلتۈرسۈن؟ ئۇ دەۋاسىنىڭ راست ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن ئۆزى بىلەن گۇۋاھلىق بېرىدىغان تۆت گۇۋاھچىنى قانداق كەلتۈرەلىسۇن؟

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ئۇنىڭغا: «گۇۋاھچى كەلتۈرگىن، بولمىسا دۈمبەڭگە دەررە ئۇرۇلىدۇ» دەيدۇ. بۇنى ئەنسارىلارنىڭ ئاقساقىلى سەئد ئىبنى ئۇبادە ئاڭلاپ: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! ئەگەر بىزنىڭ بىرىمىز خوتۇنى بىلەن بىر ئادەمنى كۆرسە، ئۇ ئۇنىڭ بىلەن جېدەل قىلماستىن، ئۇنى مىدىرلىتىپمۇ قويماستىن، تاكى تۆت گۇۋاھچى كەلتۈرەمدۇ؟ الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن چوقۇم قىلىچ بىلەن ئۇنداق ئادەمنىڭ كاللىسىنى ئالىمەن، ھەرگىز كەچۈرمەيمەن، دەيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ساھابىلىرىگە قاراپ قويۇپ: «سەئدنىڭ كۈندەشلىكىدىن ھەيران قېلىۋاتامسىلەر؟ الله نىڭ نامى بىلەن قەسەمكى، مەن ئۇنىڭدىن بەكراق كۈندەشلىك قىلىمەن. الله مەندىن بەكراق كۈندەشلىك قىلىدۇ» دەيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىلالدىن گۇۋاھچى كەلتۈرۈشنى تەلەپ قىلىدۇ. ھالبۇكى، ئۇنىڭ گۇۋاھچىسى يوق. بۇ ئىش پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا ۋە ئۇنىڭ ساھابىلىرىگە قاتتىق تۇيۇلىدۇ. ساھابىلار: ئەمدى پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام ھىلالغا دەررە ئۇرغۇزىدىغان بولدى، ئۇنىڭ گۇۋاھلىقىنى كىشىلەر ئالدىدا بىكار قىلدى، دېيىشىدۇ. ھىلال: ئى الله نىڭ پەيغەمبىرى! الله نىڭ نامى بىلەن قەسەم قىلىمەنكى، مەن سۆزۈمدە چوقۇم راستچىلمەن، مەن الله نىڭ ماڭا بىر چىقىش يولى قىلىپ بېرىشىنى ئۈمىد قىلىمەن، دەيدۇ.

پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالامغا مەزكۇر ئايەتلەر بىلەن تىلاۋەت قىلىنىدىغان قۇرئان، دىللاردا ساقلىنىدىغان ئاچچىق ساۋاق، مۇسۇلمانلار ھاياتىدا ئەمەلىيلەشتۈرىدىغان قانۇن بولۇپ، ۋەھيى نازىل بولىدۇ. پەيغەمبەر ئەلەيھىسسالام: «ئى ھىلال! خۇش خەۋەر ئالغىن، الله ساڭا چىقىش يولى قىلىپ بەردى» دەيدۇ. ھىلال: مەن ھەقىقەتەن شۇنى پەرۋەردىگارىم الله تائالادىن ئۈمىد قىلغان ئىدىم، دەيدۇ[1].

مانا بۇ ئىنتايىن ئىنچىكە نۇقتا بولۇپ، ئىسلام دىنى ئەر ـ خوتۇن ئارىسىدا لەنەت ئېيتىشىش ھۆكمىنى بەلگىلەپ، مەسىلىنى ئۆزىنىڭ ھېكمەتلىك تەدبىرى بىلەن ھەل قىلىدۇ ۋە ئۇنىڭغا چىقىش يولى بېكىتىپ بېرىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئۇلۇغ ئىگىمىز الله بەندىلىرىنىڭ ئازغۇنلۇقىنى ياپىدۇ ۋە ئۇلارغا تەۋبە قىلىش، الله تەرەپكە قايتىش يولىنى كەڭ ئېچىپ بېرىدۇ. مانا بۇ ھېكمەتلىك ھۆكۈم بولمىسا ئىدى، ئەلۋەتتە قان تۆكۈلگەن، ئابرۇي ۋە شەرەپنى قوغداش يولىدا نۇرغۇن جانلار قۇربان بېرىلگەن. بولاتتى. ئەر ـ خوتۇنلار بىر ـ بىرىگە دۈشمەنلىك قىلىشىمۇ مۇمكىن ئىدى. ئەگەر ئەرگە ئۆزى ئىنتىقام ئېلىپ خوتۇنىنى ئۆلتۈرۈش رۇخسەت قىلىنغان بولسا ئىدى، نۇرغۇن گۇناھسىز ئاياللار ھېيلىگەرلىكنىڭ ۋە بۇزۇق نىيەتلەرنىڭ قۇربانى بولۇپ كەتكەن بولاتتى. چۈنكى، ھەممە ئەر راستچىل بولمايدۇ ـ ئەلۋەتتە.

---

[1] بۇ ۋەقەتنىڭ تەپسىلاتى ئۈچۈن ئىمام قۇرتۇبىنىڭ «ئەلجامىئ لىئەھكامىل قۇرئان» ناملىق تەپسىرى، 12 ـ جىلد، 183 ـ بېتىگە قاراڭ.

ئەگەر ئەر ئېيپەتلىك ئايالغا زىنا بىلەن بوھتان چاپلىدى دېيىلىپ، بوھتان جازاسىغا تارتىلسا، بۇمۇ ئۇنىڭ ئۈچۈن تېخىمۇ چىدىغۇسىز ئەزىيەت ۋە دەرت ئەلەم كەلتۈرگەن بولاتتى. چۈنكى، ئۇ دەۋاسىدا راستچىل بولۇشى مۇمكىن. شۇنداق قىلىپ ئۇ دەررە جازاسى بىلەن كۆرپىسىنىڭ بۇلغۇنىشىدىن ئىبارەت ئىككى جازاغا دۇچار بولغان بولاتتى. ئەگەر ئۇ گەپ قىلسا، دەررە ئۇرۇلىدۇ. سۈكۈت قىلسا، ئاچچىق يۇتۇپ سۈكۈت قىلىدۇ.

ھېكمەت بىلەن يولغا قويۇلغان بۇ ئىلاھىي ھۆكۈمنىڭ نەقەدەر ئۇلۇغۋار، نەقەدەر ئادىل ئىكەنلىكىنى كىشى تەسەۋۋۇر قىلىپ بولالمايدۇ. ئۇ ئىنسانلارنىڭ ئابرۇيىنى ھىمايە قىلىدۇ ۋە قوغدايدۇ، جىنايەتنى بۆشۈكىدە ئۇجۇقتۇرۇپ، ئىشنى ھېچكىم جىنايەتنىڭ يۈز بەرگەنلىكىگە جەزىم قىلالمايدىغان ياكى خوتۇنىنىڭ خىيانەت قىلغانلىقىنى كېسىپ ئېيتالمايدىغان ھالەتكە ئېسىپ قويىدۇ. ھېچكىم ئەر يالغان گەپ قىلدى، دەپ كېسىپ ئېيتالمايدۇ. چۈنكى، ئۇنىڭ راستچىل بولۇشى ئېھتىمالغا يېقىندۇر. ئاندىن بۇ ھۆكۈم ئەر ـ خوتۇن ئىككىسىنى ئەبەدى ئايرىۋېتىدۇ. بۇنىڭ بىلەن ئىنسان ئۇسال كەيپىياتتىن قۇتۇلىدۇ، يامان غەرەزلىكلەرنىڭ تىلى كېسىلىدۇ ۋە ئائىلىنىڭ ھۆرمىتى ساقلاپ قېلىنىدۇ.

الله ئىسلام شەرىئىتىنى نىمدىگەن يۈكسەك قىلدى ـ ھە! ئۇنىڭ نەزەرىيىسىنى ۋە ھۆكۈملىرىنى نىمدىگەن ئىنچىكە ھەم نازۇك قىلدى ھە! الله تولىمۇ راست ئېيتقان: ﴿ئۇلار جاھىلىيەت دەۋرىنىڭ ھۆكمىنى تەلەپ قىلامدۇ؟ (الله غا) چىن ئىشىنىدىغان قەۋمنىڭ نەزىرىدە ھۆكۈمدە الله دىنمۇ ئادىل كىم بار﴾[1].

---

[1] سۈرە مائىدە 50 ـ ئايەت.

www.munber.org